

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

שלח

(חלק יח — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שלח

מהי השאלה כאן (ע"ד הפשט) „למה נסמכה כו“?

ב. גם צריך להבין כמה דיוקים בלשון רש"י, ומהם:

א) „לפי שלקתה על עסקי דיבה“ – הי' לו לומר „על לשון הרע“, כלשון רש"י עצמו בפ' שמות³, „שלקתה מרים על לשון הרע“?

וביותר יוקשה: להלן בכתוב⁴ פירש רש"י את התיבה „דיבה“ – „(כל הוצאת דיבה) לשון חינוך דברים . . וישנה לטובה וישנה לרעה“; וא"כ מדוע כתב רש"י „שלקתה על עסקי דיבה“ – בשעה שלשון „דיבה“ אינה מכריחה שישנו חטא בדבר, ואדרבה – יתכן שהיא לטובה.

ב) מדוע הוסיף רש"י „שדברה באחי“ – הלא הנוגע לכאן הוא „שלקתה על עסקי דיבה“, ולמאי נפקא מינה (כ"כ) במי דיברה?⁵

3) ד, ו. וראה במדב"ר (פט"ז, ו) ותנחומא פרשתנו (ה) – „כדי שידעו הכל עונשו של לשון הרע“.

4) פרשתנו יד, לו (וראה פרש"י וישב לו, ב (בסופו)) – דלא כב"ר אב"ע ורמב"ן פרשתנו (יג, לב) ועוד.

5) לשון זה איתא גם במדב"ר שם. אבל

הפשט, לא מסתבר לומר שבאותו יום (ו' דהסגר מרים) פקדו המשכן ונסעו מחצרות ויחנו במדבר פארן והקימו המשכן ונבחרו המרגלים ונצטוו ונשלחו בו ביום. ובפרט עפמ"ש דלדבור „שלח לך" קדמו „ותקרבון אלי כולכם ותאמרו גו" וישקוט" דמשה ובני" (דברים א, כב. ובפרש"י שם).

א. בתחלת פרשתנו, על התיבות „שלח לך אנשים“, פירש רש"י: „למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחי" ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר“.

וצריך להבין: כבר נתבאר כמה פעמים, שמזה שרש"י מבאר את הטעם לסמיכות הפרשיות רק במקומות ספורים, מוכח, שע"ד הפשט – דרכו של רש"י בפירושו על התורה – אין זו קושיא למה הוסמכו פרשיות אלו דוקא זו לזו; ועל אחת כמה וכמה כאשר הפרשיות באות על סדר הזמנים.

ואינו מובן בנדון דידן (כמו שהקשו כמה מפרשים): מאחר ששילוח המרגלים אירע מיד לאחר פרשת מרים (למחרת שבעת ימי הסגר מרים)² –

1) ראה בארוכה רא"ם, גו"א וכו' ריש פרשתנו. ותירוצם (שהי' לו לכתוב פ' קרח תחלה – רא"ם; מגוף הקרא (דס"פ בהעלותך) אנו לומדין שהתורה סמכה הפרשיות כו' – גו"א ורע"ב) לא בא (אפילו לא ברמז) בפרש"י; ומפשטות לשון רש"י מוכח שקושייתו היא רק מצד פרשה זו ד, „שלח לך אנשים“, עצמה. וכן שאר התי' שבמפרשים אינם ע"פ פשוטו של רש"י. ואכ"מ.

2) שילוח המרגלים הי' בכ"ט סיון (רש"י דברים א, ב) וסוף הסגר מרים הי' ביום שלפנ"ז – כ"ח סיון (ראה בפרטיות לקו"ש ח"ט ע' 1 הערה 6. וראה מפרשי רש"י דברים שם. ואכ"מ).

* ומכש"כ לדעת הש"ס (תענית כט, א. וכו"ה ברא"ם דברים שם (אבל ראה שם ד"ה צא)) ששילוח המרגלים הי' ביום ה' דהסגר מרים. אבל ע"ד

בצורות גדולות¹² וכו'?

ואין לתרץ שחטאם הי' באמירתם „ארץ אוכלת יושביה“¹³ (או בכך שהוסיפו לתיאור מה שראו גם מסקנא¹⁴, ש„לא נוכל לעלות . . כי חזק הוא ממנו“¹⁵) – שהרי (כפי שכתב הרמב"ן¹⁶) עוד קודם שאמרו דברים אלו כבר התערב כלב „ויהס¹⁷ כלב את העם גו“; ומובן מזה, שהדיבורים שקדמו לזה „אפס כי עז העם גו' והערים גו“ היו כבר שלא כדבעי¹⁸.

(ובפרט שמשנה בזה מלשון הש"ס (סוטה לה, א) והמדרש (תנחומא פרשתנו ט. במדב"ר שם, יז). ולהעיר שרש"י (שם, לג) מפרש „וכן היינו בעיניהם – שמענו אומרים כו“, ולא כהמ"ד (סוטה שם) ד„שקרי הו“. אבל ראה רש"י שם (ד"ה ה"ג) „ולא היו שקרנים בזאת“ וראה תדא"ג מהרש"א שם.

ברמב"ן לקמן (יג, לב) שאח"כ הוציאו דבה בשקר, ע"ש – אבל לרש"י דבה הוא רק „חינוך דברים כו“, כנ"ל ס"ב והערה 4. וראה אבי עזר על הראב"ע שם.

(12) שם, כח.

(13) שם, לב.

(14) כתי' הרא"ם שם (יג, ב).

(15) שם, לא.

(16) שם. וראה גם גו"א וצידה לדרך שם

(יג, ב).

(17) שם, ל.

(18) ובפרט שבמשנה תורה (דברים א, כה) נאמר רק „אחינו המסו . . לאמר עם גדול גו' ערים גדולות גו' וגם בני הענקים גו“, ולא נזכר כלל אמירתם „לא נוכל לעלות“ או „ארץ אוכלת יושביה“ וכו"ב. ומ"ש ברא"ם הנ"ל „הכתוב קצר בענין“

– דוחק גדול לומר שהכתוב קיצר והשמיט העיקר – מה שהי' חטאם, והביא רק „עם גדול גו“ שבזה מילאו שליחותם (כי הגידו מה שראו) ולא חטאו.

ולהעיר ממשות (לב, ח"ט) כה עשו אבותיכם . . ויניאו את לב בני ישראל לבלתי בא אל הארץ.

ג) מדוע האריך רש"י בלשונו „ורשעים הללו ראו כו“ – הי' לו לקצר ולומר „והם ראו ולא לקחו מוסר“⁶, שהרי ידוע שמדובר במרגלים?

ד) הדיוק „ראו ולא לקחו מוסר“ ולא „ראו מוסר ולא שמרו“, כבמקום אחר בחומש?⁷

ה) מדוע העתיק בדיבור המתחיל גם את התיבות „(שלח) לך אנשים“ – לכאורה די הי' להעתיק תיבת „שלח“; ע"ד שמצינו בתחילת פ' בהעלותך, שגם שם פירש רש"י את סמיכות הפרשיות „למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים“ והעתיק בפירושו תיבת „בהעלותך“ בלבד (ולא „בהעלותך את הנרות“)?

ג. ויובן בהקדים הקושיא (שהקשה הרמב"ן⁸): מהי החומרא הגדולה שבחטא המרגלים – הלא שליחותם היתה לראות „את הארץ מה היא ואת העם היושב עלי' החזק הוא גו' ומה הערים גו“; ו„מה פשעם ומה חטאתם“¹⁰ בזה שסיפרו את האמת שראו בעיניהם¹¹, ש„עז העם . . והערים

ברש"י (שכותב לפניו „על עסקי דיבה“) הוא כפל לשון, משא"כ במדב"ר שם שלא נאמר „עסקי דיבה“.

6) ראה לקמן סעיף ח"ט ביאור דיוק לשון רש"י „ראו ולא לקחו מוסר“ (ולא – ראו „וחטאו“).

7) דברים יא, ב.

8) (ריש פרשתנו) – שהיא קושיא ע"ד הפשט.

9) פרשתנו יג, יח ואילך.

10) לשון הרמב"ן שם.

11) ראה רמב"ן שם דגם משה רבינו „הפליג להם בחווק העם ובמבצר עריהם וכח הענקים יתר מאד ממה שאמרו המרגלים“ ע"ש.

וצ"ע בפרש"י (יג, כז) „כל דבר שקר כו“

מעולם (אפילו לא – בנס): „עלה נעלה
.. בשמים“²⁶].

וכיון שהמכוון בשילוח המרגלים
הי' לברר את גודל כחם של יושבי
הארץ כדי שעי"ז יוכלו בני ישראל
להכין את עצמם למלחמה טבעית, וע"פ
הטבע היתה הערכת המרגלים („לא
נוכל לעלות“) אמת – מהו החטא
הנורא בזה שבטאו את מסקנת
הערכתם?

וקושיא זו תירץ רש"י בפירושו
„למה נסמכה כו' לפי שלקתה כו'“:
סמיכות הפרשיות היא המבארת לנו
במה חטאו המרגלים.

ד. והביאור בזה:

טעם שאלת רש"י „למה נסמכה כו'“
– אף ששילוח המרגלים אירע מיד
לאחר פרשת מרים – הוא, כיון שע"פ
פשוטו של מקרא יש צורך לעתים
להפסיק בין שתי פרשיות גם במקום
שע"פ סדר הזמנים היו הפרשיות
צריכות להכתב בסמיכות זו לזו, ע"ד
פירוש רש"י לעיל בפרשת²⁷ „ויהי
בנסוע הארון“ – „ולמה נכתב כאן כדי
להפסיק בין פורעניות לפורעניות“²⁸.

ועד"ז בעניננו: כאשר לומדים את
שתי הפרשיות – פרשת מרים ופרשת
המרגלים – זו אחר זו, ובשתיהן מדובר
אודות ענין של לשון הרע, אפשר
להכשל בטעות חמורה ולהעלות על
הדעת שמרים והמרגלים היו שוים

ועוד – אפילו דבריהם שלאחרי זה
ומסקנתם „לא נוכל לעלות“ ניתן
למצוא בהם לימוד זכות (ולא חטא):
המרגלים לא אמרו „לא נעלה“ (בפועל,
היפך ציווי ה') אלא „לא נוכל לעלות“:
לפי הערכתם את גבורת יושבי הארץ
לעומת כחם של בני ישראל, לא היתה
לבני ישראל יכולת (ע"פ טבעי)²⁹ לכבוש
את ארץ ישראל²⁰.

143

[אפילו במה שאמרו „חזק הוא
ממנו“¹⁵ – „כביכול כלפי מעלה
אמרו“²¹, אין הכוונה (ע"ד הפשט²²)
לכפירה בהקב"ה, אלא להודיע
שהאומות חזקים (מבני ישראל) במדה
כזו, שאי אפשר להעלות על הדעת
כיצד ניתן לנצחם אפילו ע"י נסים²³;

ולכן טענת (ומענה) כלב היו (לא)
שניתן לכבוש את ארץ ישראל ע"פ
טבע, ואף לא רק שהקב"ה יוכל
לאומות ע"י ניסים סתם²⁴, אלא „עלה
נעלה – אפילו בשמים והוא אומר עשו
סולמות ועלו שם נצליח בכל דבריו“²⁵,
היינו, שיש למלא אחר דבר ה' ללא
חשבון, אפילו כאשר העלי' לארץ
ישראל היא כדוגמת דבר שלא הי'

(19) דיו היתה שליחותם לברר – כי ע"פ נס
„סוס ורכב – כולם כסוס אחד“ (פרש"י שופטים
כ, א). ומאי נפק"מ החזק הוא הרפה וגו'. וראה
ג"א פרשתנו שם. ועוד.

(20) וכמו שהי' אח"כ (פרשתנו יד, מד"ה) –
אף ש"ל שזה הי' בתור עונש.

(21) רש"י שם.

(22) אבל ראה תניא ספכ"ט.

(23) להעיר מפרש"י ע"ה"פ (לך טו, ו) ויחשבה
לו צדקה אף שנאמר לאברהם לפני זה „צא
מאצטגנינות שלך“ (פרש"י שם טו, ה).

(24) כפרש"י (שם, ל) שאמר „קרע לנו את הים
וכו'“ (ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 87 ואילך).

(25) יג, ל וברש"י.

(26) ראה (בא"ו"א קצת) לקו"ש שם ע' 89
והערה 30 שם.

(27) בהעלותך י, לה.

(28) אבל אין לתרץ עפ"ז קושיית רש"י
בנדוד"ד (ככרע"ב כאן) – ראה רא"ם, גו"א ועוד
כאן.

בדרגתם²⁹, ח"ו, או שהיו עכ"פ דומים וטמוכים זה לזה בתוכנם.

ואף שניכר לכל החילוק מן הקצה אל הקצה בין תוצאות חטאיהם: במרים, גם לאחר „ותסגר מרים“, הרי „והעם לא נסע עד האסף מרים“ – „זה הכבוד חלק לה המקום“³⁰; משא"כ (א) המרגלים „וימותו במגפה“³¹, (ב) כל הדור „יפלו במדבר“³², (ג) נוסף לכל זה – „ובנניכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה“³³.

144

ו. ועל זה תירץ רש"י „לפי שלקתה

(36) בפסוק ג „כולם אנשים“ – אבל מדייק „כל אנשים שבמקרא כו“, שכולל גם פסוק דילן שלח לך אנשים „וכה במדבר פט"ז, ה, דלא ככרא"ם כאן (ובדברים א, יג). וקושיית הרא"ם ממשיג בכ"מ אנשים גבי רשעים – כבר תי' בגו"א פרשתנו שם.

ומה שלא פרש"י זה על „שלח לך אנשים“* – כי הלימוד הוא מזה שתיבת אנשים כאן מיותרת לגמרי, ומזה בנין אב לכ"מ כו.

(37) להעיר מצידה לדרך כאן, ד„כשהפרשיות הסמוכות אין להם שום ערך ודמיון זל"ז גם זה קרוב לפשוטו של מקרא . . . ה"נ י"ל וכו", ע"ש.

(38) ואף שהקושיא היא „למה נסמכה פרשת מרגלים“, שקושיא זו מתעוררת (לא מעצם שילוח המרגלים, כ"א) דוקא אחרי לימוד כל הפרשה בו מדובר ע"ד חטאם, כותבו רש"י בתחילת הפרשה במקום ש„נסמכה“, כדרכו בכ"מ.

(* והרי גם בפסוק זה מדובר ב„אותה שנה (ד)כשרים היו“.

(** בבשלח (יז, ט) פרש"י: בחר לנו אנשים גבורים ויראי חטא שתהא זכותן מסייעת ד"א כו' שידעיים לבטל כשפים, ופשיטא שזה יותר מאנשים לשון חשיבות – כשרים (וראה גו"א שם, ובפ' דברים שם). אבל משם אין ללמוד לכל מקום, כי שם נאמר (וכפי שמדגיש רש"י בהד"ה): בחר לנו אנשים. וראה משכיל לדוד שם.

– עדיין ה' מקום לומר, שאין זה מפני שהמרגלים היו רשעים כו, אלא משום שעייז שלא היו זהירים³⁴ כדיבורם, נכשלו כל בני ישראל (במרידה בה' ו)בהעדר הרצון לעלות לארץ ישראל; משא"כ במרים, שהלשון הרע שלה ה' ענין פרטי בלבד.

– עדיין ה' מקום לומר, שאין זה מפני שהמרגלים היו רשעים כו, אלא משום שעייז שלא היו זהירים³⁴ כדיבורם, נכשלו כל בני ישראל (במרידה בה' ו)בהעדר הרצון לעלות לארץ ישראל; משא"כ במרים, שהלשון הרע שלה ה' ענין פרטי בלבד.

– עדיין ה' מקום לומר, שאין זה מפני שהמרגלים היו רשעים כו, אלא משום שעייז שלא היו זהירים³⁴ כדיבורם, נכשלו כל בני ישראל (במרידה בה' ו)בהעדר הרצון לעלות לארץ ישראל; משא"כ במרים, שהלשון הרע שלה ה' ענין פרטי בלבד.

– עדיין ה' מקום לומר, שאין זה מפני שהמרגלים היו רשעים כו, אלא משום שעייז שלא היו זהירים³⁴ כדיבורם, נכשלו כל בני ישראל (במרידה בה' ו)בהעדר הרצון לעלות לארץ ישראל; משא"כ במרים, שהלשון הרע שלה ה' ענין פרטי בלבד.

מאחר שהמרגלים נשלחו „לך – לדעתך (של משה)“³⁵ לשליחות הכרוכה באחריות כה גדולה, הרי זה מורה על כך שהיו להם המעלות העליונות

(29) עדמש"כ בפרש"י וישב (לט, א): לסמוך כו' לומר לך מה זו כו' אף זו.

(30) בהעלותך יב, טו וברש"י.

(31) פרשתנו יד, לו.

(32) שם, כג. כט"ל. לב.

(33) שם, לג.

(34) להעיר מאבות (מילתא דחסידותא – ב"ק ל, א) פ"א מ"א: חכמים הזהרו בדבריכם שמא כו' ושייך לדברי אנטיגנוס איש סוכו (פ' הרמב"ם ורע"ב שם).

(35) פרש"י עה"פ.

את מעלותיו של משה ככל הדרוש (שהן יתירות על המעלה ש„במשה דבר הוי”” וסברה ש”משה לא הי’ צריך⁴¹ לפרוש מן האשה⁴². וכי משום שלא הבינה את גדלותו של משה לתכליתה מגיע לה עונש שכזה?

על כך מבאר רש”י, שתוכן החטא הי’ (לא „דיבה רעה”, אלא) „עסקי דיבה” – עצם הדבר שהיתה לה התעסקות ב„דיבה”, בדיבורים באריכות וכו’ אודות משה:

כאשר מרים ראתה אצל משה הנהגה שלא הבינה, לא הי’ לה לדבר על כך, ומה עוד – בהתעסקות (אף שאמרה רק אמת, ויתירה מזו – ש„לא נתכוונה לגנותו” כנ”ל). התעסקות בדיבור אודות משה אינה מביאה לדיבה לטובה, ועלולה אף להביא לידי

על עסקי דבה . . ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר” – התורה הסמיכה את ב’ הפרשיות הללו כדי ללמדנו ענין (נוסף) בגודל חטא המרגלים, שעל ידו יובן – ע”ד הפשט – גודל עונשם, והוא, שהיתה להם זה-עתה, בסמיכות, שעת כושר לקחת מוסר (ממעשה מרים) ו„לא לקחו מוסר”;

המוסר הי’ באופן שלא הי’ צורך ללמדו ע”י העמקה והתבוננות במה שראו – כי אם רק „לקחתו” (אל לבם).

– אלא שמזה שהמרגלים נדרשו לקחת מוסר ממעשה מרים, מוכח, שהחטאים הנם מאותו הסוג; ומטעם זה הי’ אפשר לקחת מוסר וללמוד את שלילת חטא המרגלים משלילת חטא מרים,

ולכן מובנת ההוספה וההדגשה ברש”י „ורשעים הללו כו”” – בזה בא ללמדנו שהדמיון בין המאורעות שבב’ הפרשיות הוא רק בנוגע לחטא, אבל בכל הנוגע לאנשים, היו אלה (לא חוטאים סתם וכו’ – אלא) „רשעים הללו”, ההיפך בתכלית ממרים שזה-עתה (בסמיכות) למדנו ש„כבוד חלק לה המקום”.

ז. אמנם, במעשה מרים עצמה לכאורה אינו מובן: במה חטאה? מה שדיברה במשה „אודות האשה הכושית אשר לקח” – „ועתה גרשה”³⁹, הרי הי’ אמת, שהרי משה אכן גרשה וציערה וכו’. ומה עוד שמרים לא בקשה לדבר רע על משה – „לא נתכוונה לגנותו”⁴⁰. אין זאת אלא שלא העריכה

טומאת צרעת). וראה שו”ע אדה”ז אר”ח סקנ”י ס”י. חו”מ הל’ אונאה כו’ סכ”ט.

41) ובפרט ע”ד הפשט, וכמשי”נ וענתה לא יגרע* (משפטים כא, י). ומפרש”י (בהעלותך שם) משמע שצפורה הצטערה (הדינים בזה – שו”ע אה”ע סע”ו וש”ב). ורק בפ’ ואתחנן (ה, כח) נאמר ואתה פה עמוד עמדי (כפי’ הת”י שם. שבת פז, א. הועתק בפרש”י בהעלותך שם, ח).
42) ראה בהעלותך שם, ב וברש”י שם.

*) ואף שלשיטת רש”י עה”ת משה גרשה (כנ”ל בפנים) – הרי מזה שנקט רש”י כמ”פ הלשון, פירש מן האשה” וכיו”ב (יב, א ד”ה ותדבר מרים; שם, ב; שם, ד; שם, ח), שהכוונה בזה בפשטות שפירש מד”א ולא שגרשה – מוכח, ש(לשיטת רש”י) היו בזה ב’ זמנים: בתחילה רק פירש מן האשה, ואח”כ – בלשון רש”י – „ועתה (בזמן ד’ ותדבר מרים גו”” גרשה”.

[וההכרח לזה (שועתה גרשה) הוא מלשון הכתוב „על אודות האשה . . אשר לקח” – ולא „על אודות אשתו גו”” – שמה מוכח, שעתה כבר לא הייתה אשתו].

39) בהעלותך יב, א וברש”י.

40) רש”י שם (וראה גם רמב”ם סוף הל’

כה גדולה, עד כדי לצער את „האשה הכושית שנאה בכל“, להפטר מקיום ציווי השם ועונתה לא יגרע – עד „לפרוש מן האשה“⁵⁰.

ומעין זה ה' גם במרגלים:

בעיניהם, כיון שמשה בחר בהם „על פי ה'“⁵¹, הרי בכל הנוגע לשליחותם – לא ה' מקום לכך שאחרים יהיו למעלה מהם ויבינו טוב מהם; ומאחר שבהם, שלוחי הוי', נתקיים „ונהי בעינינו כחגבים“⁵² – הניחו בוודאות שכן הוא „על פי הוי'“ – באמת, בנוגע לכל בני ישראל, וממילא הסיקו (ומעצמם – על כל בני ישראל) כי „לא נוכל לעלות“.

מאחר שהכניסה לארץ ישראל לא נתקבלה בשכלם, עסקו בהסברת דבר זה בארוכה, ב„דיבה“, בדיבור והרחבת פה אודות ארץ ישראל.

עפ"י יובן גם מה שהוסיף רש"י שמרים „דברה באחי“⁵³. דבר זה מבאר יותר עד כמה המרגלים „לא לקחו מוסר“ ממרים בענין הערכת הזולת כמי שעומד למעלה מהם:

בחטא מרים נוסף גם פרט זה ש„דברה באחי“⁵⁴, וכיון שאח הוא „חצי בשרו“⁵⁵, הרי בטבע האדם קשה להכיר ולהודות ביחס לאח שהוא אמנם חצי בשרו אבל יחד עם זאת הריהו נעלה

דיבור בהפכו⁴³ (ואם כדי להבין את הנהגת משה – היתה צריכה לשאלו בעצמו בתורת שאלה, ובחשאי).

ומעין זה ה' גם חטא המרגלים: הם לא דיברו שקרים על ארץ ישראל⁴⁴, אבל דיבורם⁴⁵ ה' באופן של „עסקי דיבה“: הם האריכו כ"כ בדיבורם והרחיבו פיהם אודות גבורתם של יושבי הארץ, עד שהביאו את בני ישראל⁴⁶ לבהלה מפני עצם הרצון לעלות לארץ ישראל.

אילו היו תמהים כיצד מצוה הקב"ה לעלות לארץ ישראל בשעה שכחם של יושבי הארץ כה גדול – ה' עליהם לדבר בקיצור או, בפשטות, לשאול על כך את משה. אולם ההתעסקות, „עסקי דיבה“, והדיבור בפירוט על גבורתם של יושבי הארץ, עד לביטוי המסקנא ש„לא נוכל לעלות“, תוצאתם האפשרית היחידה היתה הבאת⁴⁷ בני ישראל לידי מרידה, עד שאמרו ניתנה ראש ונשובה מצרימה⁴⁸.

ח. כיצד אמנם יתכן שמרים עסקה ב„דיבה“ אודות משה? דבר זה יובן מטענתה, הרק אך במשה דיבר ה' הלא גם בנו דיבר⁴⁹: בידעה ש„בנו דיבר“, במרים ובאהרן, לא נתקבל בלבה שרוממותו של משה למעלה מהם היא

(43) להעיר משו"ע אדה"ז או"ח שם סי"ב: מתוך שמספר כו'.

(44) ראה לעיל הערה 11.

(45) גם קודם שאמרו מסקנתם „לא נוכל לעלות“.

(46) ראה רש"י פרשתנו יג, כט.

(47) וכלשון משה בפי' מטות (הנ"ל הערה 18): ויניאו את לב בני'.

(48) פרשתנו יד, ד. וראה דברים א, כו"ח.

(49) בהעלותך שם, ב.

(50) לשון רש"י שם, ח.

(51) פרשתנו יג, ג. והיו „מן הברורים .. מן המסולתים“ (פרש"י דברים א, כג).

(52) פרשתנו שם, לג.

(53) בהעלותך שם, יב וברש"י שם. – ועפ"י מוכן ג"כ מה שמשנה רש"י מלשון הכתוב (שם, א) „ותדבר .. במשה“, וכותב „באחי“. וראה עוד ביאור בלשון רש"י זה – לקו"ש ח"ג ע' 47 הערה 24 ושוה"ג שם.

בשירת הים אמרו כל בני ישראל, נמוגו כל יושבי כנען⁵⁸. הרי שידעו על „כל יושבי כנען” ועל גבורתם (דאי לאו הכי – אין כל פלא בכך ש„נמוגו”). [ועוד]

ומ"מ היו מוכנים לעלות לארץ ישראל⁵⁹.

והביאור בזה⁶⁰ – ע"פ מאמר חז"ל⁶¹ אינו דומה שמיעה לראי: כל זמן שידעו על גבורתם של יושבי הארץ בדרך שמייעה בלבד, לא נתפעלו מהקשיים והיו מוכנים לעלות לארץ ישראל. אבל כאשר ראו בעיניהם ממש כמה „עז העם” וגו', פעל הדבר עליהם שיתחרטו ויחזרו בהם מהסכמתם הקודמת.

[ולכן הדגישו המרגלים כמה פעמים „ראינו”⁶², היינו שראו בעצמם את אשר סיפרו, וכן „ויראום את פרי הארץ”⁶³].

148 ולכן הוצרך רש"י להדגיש „ורשעים

באין ערוך ממנו. ואעפ"כ נענשה מרים על כך. ועאכ"כ שלמרגלים הי' אסור לטעון יתרה מזה, שכל בני ישראל, כולל משה ואהרן וכו', חייבים ליגד בעקבותיהם ובעקבות החלטתם.

ט. עוד דיוק ישנו בפירוש רש"י זה – „ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר”, דלכאורה תיבת „ראו” מיותרת, והי' לו לומר „ורשעים הללו לא לקחו מוסר”?

ויובן בהקדים דבר תמי' בכללות סיפור המרגלים⁵⁴: מה נתחדש למרגלים ע"י ביקורם בארץ ישראל⁵⁵ – ועד כדי כך, שהפחידם והביאם עד לכדי הטענה „לא נוכל לעלות”?

הלא כל מה שראו שם, כ"י⁵⁶ עז העם היושב בארץ וגו', ידעו גם לפני כן⁵⁶

[שהרי: (א) עוד במצרים ידעו את המצב ואת הקורות בארץ כנען⁵⁷. (ב)

(54) בהבא לקמן – ראה לקו"ש ח"ח ס"ע 290 ואילך.

(55) מ"ש רש"י (פרשתנו יג, כו) „אף הליכתו בעצה רעה”, הכוונה בזה לאחרי שנגמרה עלייתם לא"י והתחילה ההליכה בא"י עצמה (כדמוכח מפרש"י (שם, ג) „ואותה שעה כשרים היו”. ואין צריך לדחוק (כמ"ש במפרשי רש"י (שם) שמיד אח"כ נעשו רשעים). וראה לקו"ש חל"ג ע' 78 ואילך.

(56) ואף שמשה שלח אותם לראות „החזק הוא

הרפה גו" (פרשתנו יג, יח) – הכוונה בזה (לא אם הם חזקים בכלל, כ"א) איפה הם חזקים כו' כדי לידע באיזה דרך לילך ואופן הכיבוש כו', כמפורש במשנה תורה (דברים א, כב. וראה רש"י (שם) „נשלחה אנשים גו' וישיבו אותנו גו' את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבוא אליהן (תחלה לכבוש – רש"י), וכמ"ש ברמב"ן ריש פרשתנו.

(57) בלשון הרמב"ן שם „אי אפשר שלא ידעו

הדרים במצרים ענין ארץ כנען”. אף ש,היו ישראל במצרים עבדים בעבודת פרך לא ידעו ולא יבינו” (רמב"ן שם), הרי פשיטא שמעת צאתם ממצרים עד שילוח המרגלים, שמעו כבר (מהולכים ושבבים ותגרי אוה"ע), וכמוכן גם משירת הים, כבפנים.

(58) בשלח טו, טו.

(59) כי כוונת שילוח המרגלים היתה רק

בנוגע

לאופן וסדר הכיבוש כנ"ל הערה 56. ולשון רש"י (דברים א, כג) „שמא תחזרו בכמ" – היינו שגם בזה (לבחור אופן הכיבוש כו') תסמכו עלי. וראה רמב"ן הנ"ל בסופו „ועל דעת רבותינו”.

(60) ראה עדי"ז רמב"ן שם – לענין טעמו של

משה לשלוח מרגלים.

(61) ראה מכילתא יתרו יט, ט.

(62) פרשתנו יג, כח. שם, לבי"ג.

(63) שם, כו. ושם, כז: חה פרי'.

ניתנה" (שכל פרשה נכתבה בפני עצמה (לאלתר) 66), דלפי זה מסתבר לומר, שאת תחילת פ' שלח – כל מה שאירע באותו היום (כ"ט סיון 69), ואשר בו נשלם הענין ד"שלח לך" (השליחה, ושייכותו של משה בשליחות זו) –

כתב משה רבינו, שהי' זריז 70 כו', מיד, כדי שלא לעכב הוספת עוד פרשה בתורה שבכתב 71.

והנה, מובן ופשוט שבכל יום במדבר (כולל גם – כ"ח וכ"ט סיון של אותה שנה) אירע ריבוי גדול במאד של מאורעות אצל ס' רבוא הגברים ועוד כהנה וכהנה הנשים וכו', ובפרט שנתוסף לזה גם שנסעו ויחנו, פירוק והקמת המשכן וכו' וכו'. ריבוי גדול מבין מאורעות אלו אירע בין „האסף מרים" בכ"ח סיון קודם סילוק המשכן ובין אמירת „שלח לך" (לאחר הקמת הדגלים והמשכן, ולאחר „ותקרבו אלי כולכם" וכו') – וא"כ הרי הפטיקו מאורעות לאלפים רבים בין „האסף מרים" ובין שילוח המרגלים (כולל גם מאורעות של מצוות וכיו"ב – ע"פ ה' יסעו ויחנו, הקרבת הקרבנות במשכן וכו'). ונמצא שהסמיכות בין פרשת המרגלים לפרשת מרים היתה רק

הללו ראו כו', שגם מוסר זה „ראו" – שבעיניהם ראו את אשר אירע למרים, והדבר הי' צריך לתת להם את אותו התוקף, כדי לעמוד בנסיון ד"ראינו" בארץ כנען.

אילו הי' עונשה של מרים בא לידיעתם רק בדרך שמיעה, לא הי' ניתן לטעון כלפיהם מדוע „לא לקחו מוסר", כי הסיבה שהביאם לידי חטא היתה בראי, והנתינת כח להמנע מלחטוא – רק בשמיעה. ולכן הדגיש רש"י „ראו" – שגם הנתינת כח שלא לחטוא היתה בראי, ואעפ"כ לא לקחו מוסר.

י. מן ה"ענינים מופלאים" 64 בחלק ההלכה שבתורה בפירושו רש"י זה – (לחודי עכ"פ) – ובהקדים השאלה:

לאחר כל האמור, כיצד הסמיכה התורה את (פרשת) מרים (לפרשת) המרגלים, באופן שעלול לעורר חשד על מרים שהיא דומה במשהו למרגלים – הלא ציווי הוא „והייתם 65 נקים מה' ומישראל"?

לכאורה הי' אפשר לתרץ ע"פ שיטת רש"י (בפירושו על התורה 66), למאן דאמר 67 שהתורה „מגילה מגילה

(64 לשון השל"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

(65 מטות לב, כב. וראה ירושלמי שקלים פ"ג סה"ב. ועוד.

(66 משפטים כד, ד – ראה תוד"ה תורה גיטין (ס, א). *רא"ם משפטים שם (בתי הא'). אבל ראה גו"א וצידה לדרך שם. ואכ"מ. וראה שיחות ליל ב' חנוכה וש"פ משפטים תשמ"ב.

(67 גיטין שם.

(* ותי' התוס' שם (הובא ברא"ם שם) אינו לשיטת רש"י גיטין שם (ד"ה חתומה ניתנה).

(68 רש"י גיטין שם ד"ה מגילה.

(69 ראה לעיל הערה 2.

(70 ראה רש"י יתרו יט, יד. ולהעיר מרש"י

שמות ד, כד. בשלח טז, כב.

(71 דדוחק לומר שחיכה עד לסיום כל פרשת

המרגלים – כי למה יעכב הוספת חלק תושב"כ

ארבעים ויותר יום.

ולהעיר מב"ב (טו, א) הקב"ה אומר ומשה

כותב (ומסיים) כמו מפיו יקרא . . ואני כותב –

שהי' תיכף באותה שעה.

ולכן הדגיש רש"י, "שלא יתחייב . . . עונש חמור" – להדגיש, שמה ש"אין אומרים כו" הוא רק כאשר ה"איסור כבר נעשה" והכוונה היא רק למנוע ממנו את העונש.

ועפ"ז מובן מדוע ה" הכתוב יכול להציב את מרים במקום חשד (ע"י סמיכות הפרשיות) – לפי⁷⁵ שמפרשת מרים היו המרגלים⁷⁶ צריכים ללמוד ולהשמר שלא לחטוא מלכתחילה.

ואת זאת רמז רש"י בתיבות "ולא לקחו" מוסר" – שכן התכלית ד"ראו את מוסר" הרי היא "ושמרתם"⁷⁷ – לשמור את האדם שלא יבוא לידי חטא ולהביאו לידי הנהגה ישרה⁷⁸.

(משיחת ש"פ שלח תשכ"ה)

בכתיבת משה, ורק מזה ה" יכול (וצריך) לבוא הענין ד"לקחו מוסר".

ולכן נדרש "להעלים עין" מכך שפרשה זו נקבעה במקום שנותן מקום לחשד – כדי להזהיר ולשמור את המרגלים מחטא.

אבל עדיין קשה – הרי כלל הוא⁷² אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך? ושאלה זו מיישב רש"י בדיוק לשונו "ולא לקחו מוסר" (ולא – "ורשעים הללו חטאו" וכיו"ב), וכדלקמן.

י"ד. על "אין כו" שיזכה חבירך" פירש רש"י⁷³ "שלא יתחייב חבירך עונש חמור". ואינו מובן: לכאורה ה" לו לרש"י לומר שפירוש "שיזכה חבירך" הוא ש"חבירך" ינצל מלעבור על חטא חמור – ומדוע כתב רש"י "שלא יתחייב . . . עונש חמור"?

ויש לומר, שכוונת רש"י היא כהדעה בתוס'⁷⁴, שמה ש"אין אומרים כו" הרי זה דוקא כאשר "המעשה של איסור כבר נעשה", אבל כאשר הנדון הוא הצלת חבירו שמלכתחילה לא יבוא לידי חטא (חמור), אזי אומרים לו חטא (חטא קל) כדי להציל את חבירו מחטא חמור.

(72) שבת ד, א. וש"נ.

(73) שבת שם ד"ה וכי אומרים.

(74) שם ד"ה וכי אומרים (תי' הריב"א). ועד"ז

הוא ברשב"א ומאירי ("ויש מתרצים" שם).

(75) כן י"ל ע"פ מ"ש התוס' (שם בסופו, ובכ"מ כנסמן שם. וראה שו"ע אדה"ן או"ח סו"ס שו) דבשביל מצוה דרבים (להציל רבים מחטא) אומרים לו לאדם חטא כו'.

(76) ולמ"ד (גיטין שם) תורה חתומה ניתנה – י"ל, אשר ע"י סמכה התורה ב' הפרשיות יודעים אנו ענין חטא המרגלים (ובמילא הזהירות שלא ליכשל בחטא כזה), ולכן מותר להעמיד מרים במצב של חשד כדי להציל את הלומד שלא יבוא לחטא.

(77) דברים יא, ב"ח.

(78) להעיר שראו את מוסר גו' הנ"ל סיום ענינו: למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ.

